

Ghid pentru Tratatul de la Lisabona

Cristian Buşoi

Conținut

I.	Prefață	5
II.	Introducere	6
III.	Tratatul privind o Constituție Europeană	7
IV.	Respingerea Tratatului privind o Constituție pentru Europa și perioada de reflecție	17
V.	Consiliul European din 21 – 22 iunie 2007 și Conferința Interguvernamentală	22
VI.	Tratatul de reformă al Uniunii Europene - Tratatul de la Lisabona	26
VII.	Bibliografie selectivă	38
VIII.	Concluzii	40.

On 20 February 2008 the European Parliament decisively endorsed the Treaty of Lisbon by 525 votes to 115. It is our hope that the new treaty concludes several years of difficult negotiations about the relative power of the member states, on the one hand, and the balance of power between the states and the EU institutions, on the other. With the new treaty in force, the Union will not need the transfer of other new competences from member states. Although some further rationalisation and simplification will continue to be desirable, the system of government achieved by Lisbon should, in all essentials, be durable.

The Treaty of Lisbon modernises the Union, fitting it better to face contemporary challenges by offering a European regional solution to the demands of globalisation. It greatly enhances the Union's capacity to act by increasing the effectiveness of its institutions and the efficiency of decision making. Armed with Lisbon, the EU can become more confident in forging common policies to tackle shared problems, such as climate change, energy security, terrorism, cross-border crime, asylum and immigration, as well as in developing the Union's foreign policy responsibilities. The new treaty makes it possible for the Union to consider enlargement to Turkey and the Western Balkans.

But the Treaty is complicated, and its negotiation was sometimes tortuous. It must now be analysed, explained and justified in order that its implementation is thorough and successful. Cristian Busoi has followed the birth of the Treaty of Lisbon with care, skill and enthusiasm. This short book is just what is needed, and deserves to be widely read.

**Profesor Andrew Duff,
Membru al Parlamentului European**

Introducere

Tratatul de la Lisabona a fost semnat în 13 decembrie 2007 și este rezultatul eforturilor făcute la nivel european de a depăși impasul provocat de respingerea Constituției Europene la referendumurile din Franța și Olanda.

Dacă tratatul va fi ratificat de toate statele membre, el va putea intra în vigoare la 1 ianuarie 2009.

Cel mai important lucru este că, în ciuda criticilor și a opiniilor pesimiste, tratatul a reușit să păstreze cele mai importante prevederi din Tratatul privind o Constituție Europeană. Chiar dacă nu păstrează elementele formale ale unei Constituții, Tratatul de reformă reafirmă valorile Uniunii Europene și păstrează cele mai importante prevederi ale Constituției din punctul de vedere al legitimității democratice, al eficienței și al afirmării drepturilor cetățenilor.

Fie că vorbim despre personalitatea juridică a Uniunii, fie că ne referim la Carta Drepturilor Fundamentale sau la creșterea influenței Parlamentului European sau a parlamentelor naționale, toate acestea sunt progrese care vor contribui la creșterea eficienței instituțiilor europene și a proceselor de luare a deciziei în Uniunea Europeană. Tratatul de reformă va oferi Uniunii Europene instrumente mai bune de răspuns la provocările globale cum ar fi schimbarea climatică, securitatea energetică, terorismul internațional, crima organizată transfrontalieră, imigrația, viitorul și politica de extindere a Uniunii Europene.

Această prezentare nu are pretenția unei analize detaliate, nici a unui pamflet, ci dorește să explice esența prevederilor Tratatului de reformă, cât și să prezinte un istoric privind încercarea de a adopta o Constituție Europeană, perioada de reflecție și lucrările Conferinței Interguvernamentale.

Tratatul privind o Constituție pentru Europa

Astăzi Uniunea Europeană este guvernată de câteva tratate care au fost revizuite de-a lungul timpului. Inițial construcția europeană s-a bazat pe trei astfel de tratate originale – Tratatul de instituire a Comunității Cărbunelui și Oțelului (1951), Tratatul de instituire a Comunității Europene (1957) și Tratatul de instituire a Comunității Energetice a Atomului (1957). Tratatul original au fost amendate de câteva ori: Tratatul de fuziune (1965), Actul Unic European (1986), Tratatul de la Amsterdam (1997) și Tratatul de la Nisa (2000). Tratatul de adeziune ale noilor state membre sunt și ele parte a tratatelor Uniunii.

Fiecare dintre aceste tratate ce au adus modificări tratatelor inițiale au fost pregătite de Conferințe Interguvernamentale. Conferințele Interguvernamentale au adus laolaltă reprezentanții guvernelor statelor membre, cu participarea Comisiei Europene și a Parlamentului European.

Actul Unic European (februarie 1986) a permis Uniunii crearea pieței unice și a reglementat pe teritoriul său libera circulație a persoanelor, bunurilor, serviciilor și capitalului.

Tratatul de la Maastricht (februarie 1992) a permis Uniunii să progreseze în următoarele domenii: introducerea monedei unice Euro, politica comună externă, cooperarea în domeniul justiției și afacerilor interne. Tratatul de la Maastricht a creat o nouă entitate politică, Uniunea Europeană, cu o structură pe trei pilieri: pilierul comunitar (tratatele comunitare), pilierul Politicii Comune Externe și de Securitate și pilierul justiției și afacerilor interne.

Tratatul de la Amsterdam a transferat pilierului comunitar o parte a activităților celui de-al treilea pilier. Trebuie să menționăm faptul că diferența între cel de-al doilea și al

treilea pilier față de primul sunt instrumentele și procedurile de luare a deciziilor care sunt mai degrabă interguvernamentale.

Tratatul de la Nisa a stabilit mărimea și funcționarea Comisiei Europene până în 2009, cât și procedurile de vot în Consiliul de Miniștri, extinzând procedura majorității calificate în luarea deciziilor.

Consiliul European de la Laeken, în 15 decembrie 2001, a adoptat Declarația despre viitorul Uniunii Europene, având ca obiective o Uniune mai democratică, mai transparentă și mai eficientă. Pentru elaborarea unei Constituții a Uniunii Europene Consiliul a decis convocarea unei Convenții, un for mult mai larg și mai transparent decât Conferința Interguvernamentală. Convenția avea rolul de a aduce laolaltă reprezentanții principalelor instituții care reprezentau cetățenii europeni și cei din țările în curs de aderare : reprezentanții guvernelor celor 15 state membre și a celor 13 în curs de aderare, reprezentanții parlamentelor naționale, reprezentanții Comisiei Europene și ai Parlamentului European, 13 observatori din Comitetul Regiunilor și din Comitetul Economic și Social, plus reprezentanți ai partenerilor sociali europeni și ai Ombdusmanului european.

Mandatul celor 105 membri ai Convenției a fost să examineze principalele provocări legate de viitoarea extindere a Uniunii, să decidă cum să asigure o mai bună distribuție a puterilor Uniunii, cum să simplifice procedurile prin care Uniunea acționează și cum să asigure Uniunii Europene mai multă democrație, transparentă și eficiență. Concluziile Convenției trebuiau prezentate unei Conferințe Interguvernamentale, care avea atribuția, conform tratatelor în vigoare la acel moment, să ia decizii.

Convenția a fost prezidată de Valery Giscard d'Estaing, fost președinte al Franței, cu doi vicepreședinți ai Convenției

– Amato și Dahaene. Prima sesiune a Convenției a avut loc în 22 februarie 2002 și a avut întâlniri timp de 15 luni în sesiuni plenare de câte două-trei zile. În paralel s-au organizat grupuri de lucru, fiecare condus de un membru al prezidiului. Pentru asigurarea transparenței, activitatea Convenției putea fi urmărită pe internet (<http://european-convention.eu.int>), iar un forum a fost deschis pentru partenerii sociali, organizațiile nonguvernamentale, cercurile de afaceri, experți, lumea academică și alte categorii interesate.

După mai mult de un an de dezbateri, Convenția a ajuns la o concluzie privind un draft de Constituție care a fost trimis Consiliului European de la Thessaloniki din 20 iunie 2003. După încă o întâlnire a membrilor Convenției, varianta finală a Constituției a fost trimisă Consiliului European de la Roma din 18 iulie 2003. A fost semnat în 29 octombrie 2004 la Roma.

Conform tratatelor în vigoare, a fost convocată Conferința Interguvernamentală formată din reprezentanții celor 25 state membre, Comisiei Europene și Parlamentului European. Cele trei țări candidate – România, Bulgaria și Turcia au participat și ele la Conferință. Membrii Conferinței Interguvernamentale s-au întâlnit de câteva ori din octombrie 2003, iar la Consiliul European de la Bruxelles din 17 și 18 iunie 2004 s-a ajuns la consensul final, documentul fiind adoptat de șefii de stat și de guvern din cele 25 de state membre.

Constituția a înlocuit toate tratatele anterioare cu un singur text, format din 4 părți: prima parte conținea definiția Uniunii, obiectivele, atribuțiile, procedurile de luare a deciziilor și instituțiile; partea a doua conținea Carta Drepturilor Fundamentale, care a fost în mod solemn proclamată la Consiliul European de la Nisa din decembrie 2000; partea a treia cuprindea politicile și acțiunile Uniunii Europene conținând multe din prevederile tratatelor

anterioare; partea a patra conține clauzele finale, printre care procedurile de adoptare și revizuire a Constituției.

Valorile și obiectivele Uniunii Europene

Constituția Europeană descrie valorile care stau la baza Uniunii : demnitatea umană, libertatea, democrația, egalitatea, domnia legii, drepturile omului, pluralismul, non-discriminarea, toleranța, justiția, solidaritatea, egalitatea între femei și bărbați. Libertatea de mișcare a persoanelor, bunurilor, serviciilor și capitalurilor sunt garantate de Uniune pe teritoriul său.

Simbolurile Uniunii vor fi drapelul cu 12 stele aurii pe un fond albastru, imnul european (Oda Bucuriei din Simfonia a 9-a de Beethoven), *motto*-ul Uniunii („Unitate în diversitate”), moneda europeană (euro) și Ziua Europei (9 mai).

Obiectivele Uniunii sunt promovarea păcii, crearea pentru cetățenii săi a unui spațiu al libertății, securității și justiției, precum și a unei piețe unice competiționale. Uniunea dorește să asigure Europei o dezvoltare durabilă, dar și progres științific și tehnologic. Uniunea va promova justiție și protecție socială, egalitate între sexe, solidaritate între generații și protecția drepturilor copilului.

Uniunea Europeană va avea personalitate juridică pentru a-și promova valorile și interesele pe scena internațională. Cetățenii statelor membre vor avea cetățenia europeană complementar cu cetățenia statului lor. Constituția enumeră drepturile cetățenilor europeni : să călătorească și să se stabilească în mod liber pe teritoriul Uniunii, dreptul de a vota și de a candida la alegerile pentru Parlamentul European și la alegerile locale, dreptul la protecție consulară și diplomatică,

dreptul de petiție la Parlamentul European, dreptul de a se adresa Ombdusmanului („Avocatului Poporului”), dreptul de a scrie instituțiilor în una dintre limbile Uniunii și de a primi răspuns în aceeași limbă.

Carta Drepturilor Fundamentale

Textul Cartei Drepturilor Fundamentale a fost aprobat de o Convenție anterioară și a fost proclamat solemn în 8 decembrie 2000. Cu toate acestea, nu a apărut în niciun tratat anterior și nici nu avea valoare juridică. De aceea decizia a fost de a o încorpora în textul Constituției, devenind Partea a doua. Toate instituțiile Uniunii Europene trebuie să țină cont de drepturile invocate de Cartă, iar statele membre au obligația de a le respecta atunci când transpun legislația europeană. Curtea de Justiție va fi garantul respectării Cartei.

Carta Drepturilor Fundamentale este constituită dintr-un preambul, șase capitole principale și o parte finală ce cuprinde dispozițiile generale. Carta stabilește un set de șase valori fundamentale ale Uniunii Europene : demnitate, libertăți, egalitate, solidaritate, cetățenie, justiție. Îmbină într-un singur text drepturile civile, economice, politice și sociale de care ar trebui să se bucure cetățenii europeni.

Competențele Uniunii Europene

Uniunea Europeană are trei tipuri de competențe: exclusive, partajate și de sprijin.

Competențele exclusive sunt în următoarele domenii: uniunea vamală, stabilirea regulilor de competiție necesare

funcționării pieței interne, politica monetară a Uniunii, conservarea resurselor biologice marine, politica comercială.

Competențele partajate în care acționează atât Uniunea cât și statele membre sunt următoarele : piața internă, aspecte ale politicilor sociale, coeziunea economică, socială și teritorială, agricultura și pescuitul, mai puțin conservarea resurselor marine, protecția mediului, protecția consumatorilor, transport, rețelele transeuropene, energia, domeniul libertății, securității și justiției, anumite aspecte legate de siguranța în domeniul sănătății publice, câteva atribuții în domeniul cercetării, dezvoltării tehnologice și spațiului, atribuții în domeniile cooperării pentru dezvoltare și a ajutorului umanitar.

În ceea ce privește competențele de sprijin, acestea vor fi în domeniile industriei, culturii, turismului, protecția și îmbunătățirea sănătății oamenilor, educația, tineretul, sportul, protecția civilă, cooperarea administrativă.

În acțiunile sale, instituțiile Uniunii Europene vor acționa după principiile subsidiarității și proporționalității. Parlamentele naționale vor avea dreptul de a analiza propunerile Uniunii Europene și de a face observații dacă principiul subsidiarității nu e respectat. Dacă o treime dintre parlamentele naționale vor avea aceeași opinie, Comisia va trebui să revizuiască propunerea.

Constituția Europeană impune noi obligații instituțiilor cu privire la consultarea societății civile, transparență, acces la documente, respectul pentru datele personale, consultarea partenerilor sociali.

Pentru a accede la statutul de stat membru al Uniunii, orice stat candidat trebuie să îi respecte valorile. Decizia de a accede necesită aprobarea unanimă a Consiliului, aprobarea Parlamentului European și ratificarea acordului de

către toate statele membre. Dacă un stat membru încalcă grav valorile Uniunii Europene, cu decizia unanimă a Consiliului (evident mai puțin statul în cauză) și cu decizia a două treimi dintre membrii Parlamentului European, Consiliul îi poate suspenda calitatea de membru. De asemenea, un stat membru poate decide să se retragă din Uniune.

Instituțiile Uniunii Europene

Parlamentul European va avea rolul de colegiator, de autoritate bugetară și exercită un control politic asupra Comisiei. Constituția întărește rolul de colegiator al Parlamentului. Numărul maxim de parlamentari va fi de 750.

Consiliul European va fi compus din șefii de stat și de guvern, Președintele său (inovație adusă de tratat) și din Președintele Comisiei Europene. Ministrul Afacerilor Externe al Uniunii va lua parte la lucrările Consiliului European. Președintele Consiliului European va fi ales pe o perioadă de doi ani și jumătate, cu dreptul de a reînnoi o dată mandatul. Consiliul Uniunii este instituția în care guvernele statelor membre sunt reprezentate. Președinția Consiliului de Miniștri pe diferite domenii se va face prin rotație cu grupuri de trei state pe o perioadă de 18 luni.

Comisia Europeană asigură planificarea și implementarea politicilor comune, administrează bugetul Uniunii și conduce programele comunitare. Comisia reprezintă de asemenea interesele Uniunii la nivel internațional în diferite arene de negociere. Comisia ia decizii prin majoritatea simplă și răspunde în fața Parlamentului European care poate adopta o moțiune de cenzură, caz în care întreaga Comisie trebuie să demisioneze. La începuturi, Comisia era formată din doi reprezentanți ai statelor cele mai

populate și un reprezentant al statelor mai mici. Tratatul de la Nisa a limitat componența Comisiei la câte un membru pentru fiecare stat. Constituția schimbă această regulă astfel încât, din 2014, Comisia se va reduce la două treimi din numărul statelor membre, iar comisarii vor fi desemnați printr-un sistem de rotație egală.

S-a convenit asupra unui nou sistem de majoritate calificată: 55% dintre statele membre reprezentând 65% din populație. Majoritatea calificată în Consiliul de Miniștri se aplică pentru alte 20 de domenii existente și alte 20 nou create. Atât Parlamentul European cât și Consiliul de Miniștri sunt obligate să țină ședințe publice când analizează și adoptă o propunere legislativă pentru a asigura transparența procedurilor. Este introdusă clauza pasarelă pentru facilitarea extinderii ulterioare a votului cu majoritate calificată în domenii reglementate prin unanimitate și trecerea la procedura legislativă obișnuită.

Constituția stipulează de asemenea atribuțiile Curții de Justiție a Uniunii Europene, care va fi formată din Curtea de Justiție, Înalta Curte (sau Curtea de primă instanță) și curțile specializate. Curtea de Justiție va asigura respectarea legislației Uniunii Europene.

Constituția mai prevede că Uniunea trebuie să aibă o politică comună în domeniul azilului, respectând în totalitate Convenția de la Geneva privind refugiații și asigurându-se în același timp că orice persoană care are nevoie de protecție internațională va putea primi protecție. Politica comună în domeniul azilului cuprinde, printre altele, un statut uniform al refugiaților și proceduri comune. Uniunea trebuie să aibă de asemenea politici comune în domeniul imigrației, iar Constituția stabilea principalele obiective în cadrul politicii comune. Nu în ultimul rând, Constituția vorbește despre cooperarea judiciară în chestiuni civile și cooperarea judiciară

și polițienească în cazurile de criminalitate. Parlamentul European și Consiliul sunt invitate să stabilească pedepse comune pentru infracțiunile transfrontaliere. În domeniul cooperării polițienești, Oficiul Polițienesc European – Europol va fi structura de dezvoltare a cooperării polițienești.

Unul dintre cele mai importante obiective ale Constituției a fost acela de a aduce instituțiile europene mai aproape de cetățeni. Pentru prima dată sunt definite fundamentele democratice ale Uniunii, inclusiv democrația participativă. Este introdus dreptul la inițiativă civică pentru cetățeni. Constituția consolidează punerea în aplicare a principiilor subsidiarității și proportionalității : de acum înainte, fiecare parlament național va avea posibilitatea să analizeze propunerile Comisiei din punct de vedere al principiului subsidiarității, concluziile putând duce la revizuirea propunerii inițiale făcute de Comisie.

Alte prevederi importante

Constituția consolidează politica regională a Uniunii, o politică bazată pe solidaritate și proximitate față de cetățeni. Politica regională promovează “coeziunea și solidaritatea economică, socială și teritorială între statele membre.” De acum înainte, solidaritatea și coeziunea reprezintă obiectivul principal al Uniunii Europene. Aceasta înseamnă că de solidaritatea UE, mai concret, de asistența financiară, beneficiază acum toate regiunile dezavantajate sau regiunile în dificultate.

Constituția Europeană conținea de asemenea prevederi suplimentare referitoare la protecția mediului. Principiul dezvoltării durabile ocupă un loc central în proiectul european.

De asemenea, membrii zonei euro vor putea lua decizii mai importante conform proiectului de Constituție. Consiliul Euro – Ecofin poate adopta recomandări către statele membre din zona euro care vor avea o reprezentare unitară în instituțiile financiare internaționale.

Respingerea Tratatului privind o Constituție pentru Europa și perioada de reflecție

„Tratatul privind o Constituție pentru Europa” a fost aprobat la 18 iunie 2004 de către Conferința Interguvernamentală. Deși 18 state, incluzând România și Bulgaria au ratificat Tratatul Constituțional, ratificarea sa a eșuat în urma respingerii textului în referendumuri organizate în Franța și Olanda în 2005. Liderii europeni au propus atunci o „perioadă de reflecție” pentru a aduce la unison ideile lor despre viitorul Uniunii Europene cu cele ale cetățenilor. Sintagma a fost evocată mai întâi de premierul danez Andres Fogh Rasmussen și întărită de președintele Comisiei Europene Jose Manuel Barroso.

Multe dintre guvernele statelor membre au considerat că proiectul de Constituție a fost poate prea ambițios și nu foarte bine înțeles. Dar toate țările membre au acceptat că Uniunea Europeană în formatul de 27 are nevoie de schimbări instituționale. În mod oficial, termenul „perioadă de reflecție”, a fost utilizat pentru prima dată într-o Declarație a șefilor de stat și guvern ai Uniunii Europene la Consiliul European din 16-17 iunie 2005, care nu prevedea limitarea în timp a acestei perioade, ci menționa că se va reveni cu o declarație în prima jumătate a lui 2006 care va menționa calea de parcurs în funcție de realizările acestei perioade. Înțelesul sintagmei se referă la demararea de largi dezbateri în fiecare țară, care să implice cetățenii, societatea civilă, partenerii sociali, parlamentele naționale și partidele politice și în care să fie puse în discuție grijile și nevoile cetățenilor legate de Tratatul Constituțional.

Contribuția Comisiei Europene la „perioada de reflecție” este Planul D (pentru democrație, dialog și dezbateri),

prezentat în octombrie 2005, pentru a propune idei cu privire la calea prin care Uniunea Europeană poate deveni mai democrată, mai transparentă și mai eficientă.

Scopul acestei perioade era obținerea unui oarecare timp în care să se încerce găsirea unei soluții de fond care ar fi trebuit să se soldeze cu o relansare a Constituției Europene, integrală sau parțială.

Linia politică convenită în cadrul Uniunii era că aceasta nu se află într-o criză, ci că statele membre trec doar printr-o "perioada de reflecție". Nu este vorba însă de o criză de funcționare a Uniunii, cu atât mai mult cu cât funcționarea sa actuală are la bază un sistem instituțional operațional și un fundament solid de reglementări juridice, de politici, proiecte, care determină cel puțin pe termen scurt, mersul înainte al "vieții de zi cu zi" în cadrul UE.

Poate motivele cele mai importante ce au determinat respingerea Constituției în Franța și Olanda au fost frica cetățenilor de o extindere necontrolată datorită efectelor economice și sociale, în principal de creșterea șomajului ca urmare a unui posibil aflux de mână de lucru ieftină sau de mutarea companiilor în est și votul contra ca sancțiune pentru performanțele politice interne. În Franța, cei care au votat nu au explicat ca motive principale frica de a pierde locurile de muncă, situația economică internă, impresia că această Constituție se concentra prea mult pe modelul «liberal» și cuprindea prea puține elemente sociale. În Olanda, motivațiile principale au ținut de o înțelegere neadecvată față de impactul Constituției, dar și frica de a pierde suveranitatea națională. Sondajele indicau însă că atitudinea proeuropeană nu s-a schimbat în ciuda votului negativ, 88% din francezi și 82% din olandezi având în continuare o percepție pozitivă asupra Uniunii.

În general, această perioadă de reflecție s-a concretizat prin consultări directe ale societății civile în ceea ce privește proiectul european.

Aceste consultări au relevat o serie de concluzii de care trebuia să se țină seama dacă se dorea redeschiderea discuției privitoare la un tratat constituțional.

În primul rând, este necesară o mai strânsă relație cu cetățeanul, ca beneficiar direct al politicilor și acțiunilor întreprinse la nivel comunitar. Sunt necesare inițiative concrete, legate de domenii ca lupta împotriva terorismului și a crimei organizate, securitatea, politica privind migrația și azilul sau politica energetică, pentru a reface încrederea cetățenilor în instituțiile europene.

În al doilea rând, este necesară respectarea principiului subsidiarității și păstrarea nivelului național ca nivel principal de decizie și intervenția comunitară doar în cazul în care plusul de valoare este unul cert. În general, se dorește o implicare mai slabă a Uniunii Europene, însă cu rezultate semnificative („less EU, but better EU”).

În al treilea rând, strâns legată de respectarea principiului subsidiarității, este și rezolvarea problemei deficitului democratic. Parlamentul European nu a reușit să fie perceput întotdeauna de opinia publică ca un organism reprezentativ pentru cetățenii europeni, așa cum se dorea inițial, drept dovadă fiind faptul că participarea la vot în cadrul alegerilor este scăzută. În acest context, creșterea rolului parlamentelor naționale ar fi o măsură binevenită.

Compromisul la care s-a ajuns pentru perioada de reflecție conținea următoarele elemente: nu este acceptată ideea renegocierii integrale a tratatului constituțional, nu este declarată „moartea” oficială a acestuia, ci numai înghețarea proiectului de-a lungul unei „perioade de reflecție”, fără un

orizont temporal precis (prima jumătate a anului 2006). Statele membre care nu au supus încă ratificării tratatul au libertatea de a decide dacă vor continua sau nu demersurile de ratificare, perioada destinată acestui proces fiind de altfel prelungită. Însă Marea Britanie, Cehia, Portugalia, Polonia au amânat ratificarea pentru o dată nedeterminată.

În această perioadă s-au conturat unele soluții de ieșire din criză. Una dintre soluții era stoparea ratificării cu următoarele alternative: „Constituția light” propusă de președintele polonez Kwasniewski punea în discuție ca alternativă o formulă mai modestă a tratatului, printr-o reorganizare selectivă a anumitor părți din tratat, din care esențial era să fie exclus cuvântul Constituție, și mai degrabă folosirea expresiei Tratat Constituțional sau scenariul „Nisa plus”, prin perfectarea Tratatului de la Nisa.

Un alt scenariu era continuarea ratificării în toate statele membre în care procesul nu s-a finalizat, eventual după perioada de reflecție, argumentul legal fiind Declarația 30, menționată în actul final al CIG 2004 și anexată la Tratat, care spune că numai după 5 respingeri în 5 state, din totalul de 25 la data respectivă, ale Tratatului Constituțional se poate pune problema blocării definitive a ratificării.

Perspectivile Tratatului Constituțional puteau fi analizate prin prisma a patru scenarii principale (conform Institutului European din România și Centrului Infoeuropa).

„Reambalarea” se referea la soluția, evocată la un moment dat de Germania, care ar fi constat în adăugarea unor declarații la textul existent al Tratatului, astfel încât să fie menajate susceptibilitățile sau chiar rezolvate obiecțiile punctuale formulate în unele state membre. Opțiunea aceasta comporta o serie de riscuri, dar își găsea precedente în ratificări „problematic” anterioare (Tratatele de la Maastricht sau Nisa, bunăoară).

Redenumirea era o opțiune teoretică și s-ar fi rezumat la modificarea titlului, prin eliminarea numelui încărcat de simbolism al "Constituției".

Restructurarea ar sacrifica și părți mai puțin importante din conținut odată cu operarea unor modificări de formă.

Renegocierea rămânea cea mai probabilă soluție. Un important element de incertitudine era însă indus de componența extinsă a Uniunii care, cu 27 de membri, risca să ajungă mai greu la consensul necesar adoptării unor modificări ale tratatelor de bază.

În perioada de reflecție s-au cristalizat și o serie de tabere pro sau contra Constituției. O tabără era cea a „Prietenilor Constituției”, având chiar loc o reuniune cu acest nume la Madrid în ianuarie 2007, a celor 18 state care au ratificat Constituția, incluzând România și Bulgaria, plus Irlanda și Portugalia care se considerau prietene ale Constituției, deși nu o ratificaseră încă. Tabăra adversă cuprindea Franța, Olanda, Danemarca, Polonia, Cehia, Marea Britanie. Tabăra Belgiei, Germaniei, Italiei și Spaniei era denumită tabăra "maximaliștii", în timp ce grupul "minimaliștilor" cuprindea Marea Britanie, Cehia, Franța, Olanda și Polonia. Una dintre nemulțumiri era legată și de titlul documentului, cuvântul „constituțional” putând părea un pas prea mare către o structură supra-statală. O altă nemulțumire era legată de toate simbolurile Uniunii Europene. Chiar și în interiorul unor state opiniile erau împărțite : președintele ceh Vaclav Klaus era împotriva Constituției Europene în timp ce primul-ministru Paroubek era în favoarea ei. Președintele Franței Jaques Chirac era în favoarea cooperării deschise între toate statele membre, în timp ce pe atunci ministrul de interne Nicolas Sarkozy pleda pentru o Europă prezidată de cele șase state mari pentru adoptarea unei "Constituții mai scurte".

Consiliul European din 21 – 22 iunie 2007 și Conferința Interguvernamentală

La expirarea perioadei vag prevăzute de Consiliul European din 16 - 17 iunie 2005 de la Bruxelles („prima jumătate a anului 2006”) pentru revenirea cu un plan de acțiune pe viitor, Consiliul European din iunie 2006 a lansat viitoarei Președinții germane invitația de a pregăti un raport cu privire la calea de urmat pentru finalizarea demersului.

Preluarea Președinției Uniunii de către Germania (prima jumătate a anului 2007) a vizat clar și pragmatic încheierea acestei perioade de reflecție, după cum declara cancelarul Angela Merkel în ianuarie 2007. Concomitent cu aniversarea celor 50 de ani de la semnarea Tratatului de la Roma, Declarația de la Berlin din martie 2007, a reprezentat un angajament de a pune Uniunea pe o bază comună nouă înainte de alegerile pentru Parlamentul European din 2009.

Activitățile întreprinse de către Președinția germană au permis Consiliului European să convină în cadrul reuniunii sale din 21-22 iunie 2007 de la Bruxelles cu privire la convocarea unei Conferințe Interguvernamentale în vederea pregătirii unui „Tratat de reformă” care să modifice tratatele existente în scopul îmbunătățirii eficienței și legitimității democratice a Uniunii extinse, precum și a coerenței acțiunilor sale externe.

„Grupul Înțelepților” condus de Giuliano Amato, fost vicepreședinte al Convenției de redactare a Constituției, cu un buget la dispoziție de 100.000 de Euro, a publicat un raport în iunie 2007 prin care se concluziona că noul text trebuie să fie „concis, accesibil și ușor de citit”.

Conferința Interguvernamentală 2007

Trebuie de la bun început menționat că toate marile revizuirii ale tratatelor europene - Actul unic european (1986), tratatele de la Maastricht (1992), Amsterdam (1997) și Nisa (2000) - au fost pregătite de astfel de conferințe. Baza procedurală pentru Conferința Interguvernamentală (CIG) este articolul 48 din TUE.

Conferința se convoacă de către Consiliul European cu elaborarea, dezbateră și votarea mandatului CIG care stabilește obiectivele acesteia și constituie baza sa exclusivă. Este nevoie de un aviz conform al Comisiei Europene și de un aviz al Parlamentului European (obținut în 11 iulie 2007 cu 526 voturi pentru, 138 contra și 26 abțineri).

Deschiderea Conferinței a avut loc în 23 iulie 2007, anunțând ca obiectiv finalizarea Tratatului până la jumătatea lunii octombrie. Rolul Conferinței Interguvernamentale este acela de a transpune mandatul Consiliului European în textul Tratatului și de a dezbate și clarifica eventualele implicații politice care pot apărea în cadrul acestui proces tehnic. Spre deosebire de toate celelalte Conferințe Interguvernamentale, ale căror mandate erau mai generale, stabilind doar obiectivele de atins și lăsând loc pentru negocieri politice, mandatul acestei Conferințe Interguvernamentale a fost unul detaliat și precis. Unanimitatea este cerută pentru luarea deciziilor. Parlamentul European a fost reprezentat de Elmar Brok (PPE), Enrique Baron Crespo (PSE) și Andrew Duff (ALDE).

Mandatul Conferinței Interguvernamentale era acela de a elabora un „Tratat de reformă”, stipulând că acest tratat nu va avea caracter constituțional. Toate referințele la Comunitatea Europeană vor fi înlocuite cu „Uniunea Europeană” și nu se vor face referiri la simboluri ca steagul,

imnul sau *motto*-ul Uniunii. Mandatul arată clar modificările ce trebuiau făcute în cazul valorilor și obiectivelor Uniunii, în textul Tratatului se va face referire la Carta Fundamentală a Drepturilor fără a se reproduce textul acesteia. Mandatul indica de asemenea foarte detaliat rolul ce se va acorda parlamentelor naționale, delimitarea competențelor Uniunii, cât și arhitectura Parlamentului European, a Comisiei Europene și a înființării funcției permanente de Președinte al Consiliului pe o perioadă de doi ani și jumătate.

La Consiliul European din iunie, și mai puțin în timpul Conferinței Interguvernamentale, au existat unele diferențe generate de anumite doleanțe ale statelor membre. Marea Britanie și Republica Cehă doreau să se asigure că legislația UE are întâietate față de legislația națională doar în acord cu competențele conferite pe acest subiect de statele membre. Marea Britanie dorea să se asigure că obținerea de personalitate juridică internațională nu îi va pune în pericol locul din Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite. Olanda și Republica Cehă au dorit clarificări mai bune în ceea ce privește delimitarea competențelor, Cehia înaintând propunerea introducerii unei clauze de flexibilitate cu sens dublu, prin care se atribuie nu numai competențe de la statele membre către Uniune, dar și invers, de la Uniune către statele membre. Olanda a propus de asemenea transformarea „cartonașului galben” pe care îl pot acorda parlamentele naționale în „cartonaș roșu” cu putere de veto, chiar dacă s-a spus că această măsură ar transforma parlamentele naționale într-o a „treia cameră legislativă” a Uniunii. Polonia a încercat să renegocieze formula votului prin majoritate calificată (QMV) și să se confirme în tratat principiul solidarității energetice. O discuție importantă a fost pe marginea includerii schimbării climatice în textul tratatului, ca și a criteriilor de la Copenhaga pentru politica de lărgire viitoare a Uniunii. Disputată a fost și decizia de a include sau

nu Carta Drepturilor Fundamentale în textul tratatului. Marea Britanie a argumentat că prevederile Cartei îi vor pune în pericol flexibilitatea pieței muncii. Marea Britanie a avut de asemenea numeroase obiecții în ceea ce privește prevederile din domeniul justiției și afacerilor interne.

Lucrările s-au desfășurat în perioada iulie - septembrie 2007, în 18-19 octombrie 2007 Consiliul European Informal de la Lisabona a acordat un acord politic asupra textului noului tratat, iar în 13 decembrie 2007 la Lisabona a avut loc semnarea formală a Tratatului de reformă de către șefii de stat și de guvern. La Consiliul European din octombrie de la Lisabona s-au făcut câteva concesii de ultimă oră pentru a asigura semnarea tratatului: Italia a mai obținut un parlamentar european (în final 750 de parlamentari plus președintele), Polonia a primit o formulare mai clară pentru revenirea la Compromisul Ioannina și un avocat general la Curtea Europeană de Justiție (numărul avocaților generali va crește de la 8 la 11), Austria a primit o suspendare a cazului Curții cu privire la „student quotas”, Bulgaria a obținut transcrierea chirilică a euro.

Tratatul de reformă al Uniunii Europene, ce va rămâne în istoria construcției europene ca Tratatul de la Lisabona, a fost deci semnat de șefii de stat și de guvern. Pentru a intra însă în vigoare, va fi nevoie de ratificarea de către statele membre, până la alegerile pentru Parlamentul European din iunie 2009

Tratatul de reformă al Uniunii Europene - Tratatul de la Lisabona

Tratatul de reformă al Uniunii Europene amendează Tratatul privind Uniunea Europeană – TEU (în esență Tratatul de la Maastricht) și Tratatul privind Comunitatea Europeană – TEC (în esență Tratatul de la Roma), care a fost redenumit Tratatul cu privire la funcționarea Uniunii Europene - TFEU.

Tratatul de reformă al Uniunii Europene, așa cum a fost adoptat la Lisabona, are următoarele părți:

- Preambul
- Modificări aduse Tratatului asupra Uniunii Europene
- Modificări aduse Tratatului stabilind Comunitatea Europeană
- Prevederi finale
- Protocoale
- Declarații

Tratatul de la Lisabona va păstra principalele inovații aduse de proiectul Constituției Europene, cum ar fi personalitatea juridică a Uniunii Europene, președintele Uniunii Europene, ministrul de externe (cu altă denumire), reducerea numărului de comisari, reducerea numărului de parlamentari europeni, clauzele de retragere din Uniunea Europeană. Vor apărea următoarele modificări : Tratatul privind Comunitatea Europeană (tratatul de la Roma) va deveni Tratatul cu privire la funcționarea Uniunii Europene, Consiliul European și Banca Centrală Europeană vor deveni instituții oficiale ale Uniunii.

Încă de la începutul Tratatului se definesc clar valorile Uniunii Europene, cât și obiectivele Uniunii.

Uniunea Europeană obține personalitate juridică unică și se desființează sistemul pilierilor. Personalitatea juridică va permite Uniunii să aibă capacitatea de reprezentare, capacitatea de a negocia și de a încheia acorduri internaționale, capacitatea de a deveni membru al unei organizații internaționale, cât și capacitatea în a angaja responsabilitatea internațională. Statele membre vor putea semna doar acele acorduri internaționale care nu intră în contradicție cu legislația UE. Parlamentul European va trebui să aprobe toate acordurile și înțelegerile acoperite de procedura legislativă ordinară, acordurile de asociere și cele cu implicare instituțională și bugetară. Personalitatea juridică unică și desființarea sistemului de pilieri înseamnă că și cel de-al treilea pilier, cel al justiției și afacerilor interne va dispărea după o tranziție de cinci ani, iar în domeniul libertăților, securității și justiției, incluzând Schengen, principiul va fi acela al politicilor comune. Totuși, dreptul de inițiativă al Comisiei în domeniul justiției și afacerilor interne va fi împărțit cu o pătrime din statele membre. Doar în domeniul politicilor comune externe, de securitate și de apărare procedurile interguvernamentale se păstrează.

Marea Britanie și Irlanda au negociat protocoale specifice denumite „opt in, opt out” în aria politicilor comune din domeniile libertăților, securității și justiției și Schengen, dar pot exercita acest privilegiu numai în concordanță cu termenele, condițiile și calendarul stabilite de Comisie și Consiliu. Marea Britanie a avut de asemenea o poziție separată în ceea ce privește libera mișcare a lucrătorilor. Astfel, orice stat membru poate avea drept de *veto* în domeniul mobilității lucrătorilor pe motiv că ar putea afecta aspecte importante ale securității sociale naționale.

Carta Fundamentală a Drepturilor devine act fundamental al Uniunii și se face referire la ea în tratat, chiar dacă textul nu

va fi parte integrantă a acestuia. De altfel, Carta a fost proclamată în mod solemn într-o ședință plenară a Parlamentului European în 12 decembrie 2007 și a fost publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene. Un protocol a introdus măsuri specifice pentru Marea Britanie și Polonia stabilind excepții cu privire la jurisdicția Curții Europene de Justiție față de curțile naționale pentru protecția drepturilor prevăzute în Cartă. Tratatul va oferi de asemenea o nouă bază legală pentru accesarea Uniunii la Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Consiliul va decide în unanimitate, cu consimțământul Parlamentului European și aprobarea statelor membre.

Cetățenia europeană apare în mod expres în art. 8 precizând că orice persoană care are cetățenia unui stat membru va fi cetățean al Uniunii. Cetățenia Uniunii va fi una adițională la cetățenia națională și nu o va înlocui. Tot aici se statuează dreptul de inițiativă al cetățenilor în prevederea prin care se va permite unui milion de cetățeni, dintr-un număr semnificativ de state membre, să ceară Comisiei să ia inițiativă pe un anumit domeniu de interes.

Delimitarea competențelor conferite de statele membre Uniunii Europene se face într-un mod mai clar și mai precis. Uniunea va avea trei feluri de competențe: exclusive, partajate sau complementare și de suport sau suplimentare. Competențele Uniunii sunt limitate la cele prevăzute în tratate și în cazul celor nonexclusive principiile care le guvernează sunt subsidiaritatea și proporționalitatea. Mai există de asemenea o clauză de flexibilitate care permite Uniunii să obțină puteri pentru a își atinge obiectivele acolo unde tratatele nu le oferă în mod expres.

Consiliul European va deveni o instituție care va fi prezidată de un Președinte ales pe o perioadă de doi ani și jumătate, cu posibilitatea de a reînnoi o dată mandatul. Astăzi

sistemul funcționează prin rotație, între statele membre, pe o perioadă de șase luni. În condițiile în care Uniunea Europeană are 27 de state membre, este evident că acest sistem nu poate fi unul foarte eficient. Președintele Consiliului va fi deci o persoană cheie în arhitectura europeană. Președintele va prezida Consiliul European și va asigura coeziunea și continuitatea lucrărilor din Consiliu, iar după fiecare reuniune va prezenta un raport Parlamentului European. El sau ea nu vor prezida însă și Consiliile sectoriale, unde se va introduce un sistem de rotație în care trei state membre vor lucra împreună pentru a prezida diversele întâlniri. Principalele nume vehiculate până în prezent sunt cele al fostului premier britanic Tony Blair, al premierului Irlandei Bertie Ahern sau al primului - ministru din Luxemburg Jean-Claude Juncker.

Uniunea Europeană va trebui să vorbească pe o singură voce în politica externă, pentru a face față provocărilor globale. Astăzi avem un înalt reprezentant al Consiliului Javier Solana și Comisarul pentru politică externă, care are la dispoziție un buget generos și un staff bine pregătit, dar care nu poate vorbi în numele Uniunii Europene, pentru că politica externă este decisă de Consiliu, și nu de Comisie. În plus, statele membre au propriile strategii legate de afacerile externe. Conform Tratatului de reformă, înaltul reprezentant pentru politică externă și securitate, și nu ministrul european pentru afaceri externe, datorită presiunilor Marii Britanii, va prelua atribuțiile înaltului Reprezentant pentru Politica Comună Externă și de Apărare, va fi un membru al Comisiei Europene și va prezida Consiliul pentru Afaceri Externe. În anumite domenii, el va putea acționa numai dacă există unanimitate.

Parlamentul European va avea un număr de 750 de membri plus președintele, cu un număr minim de locuri pe țară de 6 și un număr maxim de 96. Inițial se ajunsese la

decizia ca Parlamentul European să fie compus din 750 de membri incluzând președintele, dar un compromis al Conferinței Interguvernamentale a oferit un loc suplimentar Italiei pentru perioada 2009 – 2014. Cel mai mare stat, Germania, va avea 96 de membri, iar cele mai mici, Malta și Luxemburg, vor avea 6. Puterile Parlamentului vor crește astfel încât 95% dintre reglementările europene vor fi decise prin procedura codeciziei, care va deveni procedură legislativă ordinară. Astfel, procedura de codecizie se extinde în domeniile agriculturii, pescuitului, transportului și fondurilor structurale, cât și la ceea ce acum se numește al treilea pilier – justiția și afacerile interne. Noua procedură bugetară asigură o egalitate totală a repartizării puterii legiferante între Parlament și Consiliu. Parlamentul European va deveni deci colegiator în aproape toate domeniile de legiferare la nivel european. Creșterea rolului Parlamentului European va duce la întărirea legitimității democratice a legislației europene, Parlamentul European fiind singura instituție europeană ai cărei membri sunt aleși în mod direct, prin vot universal, de cetățenii statelor membre.

Comisia Europeană va fi una mai mică din punctul de vedere al numărului de membri. Până în 2014 se va păstra principiul câte unui comisar pentru fiecare stat membru. Din 2014 numărul de comisari se va reduce la două treimi din numărul statelor membre, incluzând și președintele Comisiei Europene și Înalțul Reprezentant pentru afaceri externe. Principiul desemnării Comisarilor va fi acela al rotării egale între statele membre, astfel încât fiecare stat membru să fie reprezentat în două din trei legislaturi. Comisarii nu sunt trimiși statelor membre la Bruxelles și nu trebuie să urmeze interesul național al țării de origine atunci când susțin o poziție sau alta.

Președintele Comisiei Europene va fi ales de Parlament de majoritatea componentelor săi. Candidatul va fi propus Parlamentului de către Consiliul European. Desemnarea de către Consiliul European se va face prin majoritate calificată, după ce se va ține cont de rezultatele la alegerile pentru Parlamentul European și după ce se vor realiza negocieri și consultări. Parlamentul va juca un rol și în investirea prin vot a membrilor întregii Comisii, incluzând Înaltul Reprezentant pentru Afaceri Externe.

Sistemul de vot se va schimba, pentru că astăzi Consiliul de Miniștri ia decizii după sistemul tratatului de la Nisa al triplei majorități. Tratatul de reformă al Uniunii Europene va introduce sistemul dublei majorități, care va permite luarea unei decizii cu 55% dintre statele membre care să reprezinte cel puțin 65% din populația Uniunii Europene, cu un număr minim de patru state membre care să constituie o minoritate de blocare a deciziei. Acest sistem, care este același cu cel din proiectul de Constituție, va intra în vigoare în 2014, cu o perioadă de trei ani de tranziție până în 2017, până la care o decizie poate fi blocată în acord cu regulile Tratatului de la Nisa. În plus, un nou mecanism numit „compromisul loannina” va permite unei minorități de state membre să ceară o reconsiderare a unei proceduri legislative înainte de adoptarea ei. Unanimitatea va continua să se aplice în domeniile taxelor, securității sociale, drepturile cetățenilor, lingvism, numărul de locuri din instituții și parțial în domeniul politicilor sociale și în câteva arii din sfera afacerilor externe și a politicilor de securitate și apărare.

În sfera Politicii Comune de Securitate și Apărare se vor face unele progrese, unul dintre acestea fiind crearea Serviciului European de Acțiune Externă care îl va asista pe Înaltul Reprezentant în definirea și punerea în practică a politicilor externe ale Uniunii. Fondurile necesare funcționării

acestui serviciu vor proveni din bugetul Uniunii Europene, astfel că Parlamentul European va avea un cuvânt de spus.

În domeniul apărării, statele membre care au capacitatea și voința de a o face vor putea dezvolta o cooperare structurată care ar putea duce la apărarea comună. Se va introduce de asemenea o clauză de solidaritate, prin care dacă un stat membru va fi victima unei agresiuni armate din partea unui stat străin, pe teritoriul său, celelalte state trebuie să îl ajute prin toate mijloacele.

Uniunea Europeană va avea puteri sporite și în domeniul libertății, securității și justiției, chiar dacă în aceste domenii statele membre vor putea lua în continuare decizii. Astfel, mecanismul de codecizie și de majoritate calificată va fi extins. Statele membre vor putea însă să se adreseze Consiliului European când interesele lor vitale sunt în discuție. Excepție vor face Marea Britanie și Irlanda.

Jurisdicția Curții de justiție va fi extinsă asupra tuturor activităților Uniunii Europene, mai puțin asupra Politicii Comune Externe și de Securitate. Numărul de avocați-generalii va crește de la 8 la 11. Primatul legii Uniunii Europene este afirmat. Puterile Curții și ale Comisiei de a impune penalități în cazul procedurii de „infringement” sunt crescute. Extinderea puterilor Curții în domeniul proprietății intelectuale de exemplu trebuie să fie convenite în mod unanim.

Diviziunea competențelor se face într-un mod foarte clar și precis, cu o clauză de flexibilitate similară cu cea existentă, dar în care Parlamentul trebuie să își dea consensul.

Parlamentele naționale vor avea un rol sporit în procesul de decizie de la nivel european. Comisia Europeană va trimite direct parlamentelor naționale draftul proiectelor legislative. Unul dintre instrumente va fi așa-numitul „cartonaș galben”, în care dacă o treime din parlamentele naționale vor respinge

o propunere legislativă, Comisia Europeană o va reconsidera. În plus, dacă o majoritate simplă a parlamentelor naționale vor considera că o propunere legislativă nu respectă principiul subsidiarității, iar Consiliul și/sau Parlamentul vor fi de acord cu această opinie, propunerea se consideră respinsă („cartonașul portocaliu”). Perioada de timp în care parlamentele naționale pot lua o decizie privitoare la o propunere legislativă va crește de la șase la opt săptămâni. Parlamentele naționale au astfel un control *ex ante*, prin competența de a scrutiniza propunerile legislative transmise de Comisie din perspectiva respectării principiilor subsidiarității și al proporționalității și un control *ex-post*, prin sesizarea pe care o pot face statele membre în numele parlamentelor naționale la Curtea Europeană de Justiție, în cazul în care se constată că principiile subsidiarității și/sau proporționalității sunt încălcate. O clauză nouă descrie toate funcțiile formale ale parlamentelor naționale în raport cu afacerile europene. Vom vedea în ce măsură parlamentele naționale vor fi active în domeniul afacerilor europene. Până acum, conform analiștilor de la Centrul pentru Reformă Europeană, doar Parlamentul Danemarcei s-a dovedit a fi foarte activ în acest domeniu.

Tratatul va introduce o bază legală pentru politicile din domeniul energiei, patentelor, turismului, sportului, spațiului și a cooperării administrative, iar politicile de mediu se vor referi și la schimbările climatice. Politica energetică comună va avea ca principiu fundamental securitatea și interconectivitatea surselor și solidaritatea.

Uniunea va ține cont în definirea și implementarea politicilor sale de promovarea „unui nivel ridicat de forță de muncă”, „protecție socială adecvată”, „lupta împotriva excluderii sociale”, „unui nivel ridicat de educație, instruire și protecție a sănătății umane”.

Ierarhia normelor se păstrează cu distincția între actele legislative, actele de delegare și actele de implementare, cu păstrarea actualei terminologii – directive, regulamente și decizii. Parlamentul și Consiliul vor avea puteri egale în definirea modalităților de control ale actelor de delegare și implementare.

Politicile de lărgire a Uniunii Europene vor avea ca reper criteriile de la Copenhaga. În definirea și implementarea politicilor sale, Uniunea Europeană va lua în considerare dimensiunea socială a pieței unice, dezvoltarea durabilă și combaterea discriminării.

Parlamentul European primește drept de inițiativă în domeniul revizuirii Tratatului, fiind parte a Convenției care este în centrul procedurii ordinare de revizuire.

Tratatul va conține o clauză de ieșire, definind modalitățile și procedurile prin care un stat membru poate părăsi Uniunea, consimțământul Parlamentului European fiind necesar.

Ratificarea Tratatului

Regula de bază pentru ratificarea Tratatului de la Lisabona, în contrast cu ratificarea Constituției Europene, va fi aceea a ratificării în parlamentele naționale. Doar Irlanda va organiza un referendum pe această temă.

Austria are programată ratificarea în iunie 2008, pe cale parlamentară, fiind necesară o majoritate de 2/3.

Belgia va ratifica tratatul în vara anului 2008, fiind necesară în Parlamentul reunit ale celor două camere o majoritate simplă, sau 2/3 în fiecare dintre camere, în cazul unui amendament constituțional.

Parlamentul din Bulgaria are programată ratificarea în primăvara lui 2008, fiind necesară numai o simplă majoritate a voturilor parlamentarilor.

Cipru va ratifica tratatul în Parlament, fiindu-i necesară majoritatea absolută, președintele și Consiliul de Miniștri având drept de veto împotriva acestei decizii.

Republica Cehă va ratifica tratatul în Parlament, fiind necesară majoritatea simplă dacă nu se face transfer de suveranitate, altfel procedura fiind de 3/5 în fiecare cameră.

Danemarca are programată ratificarea în iunie 2008, fiind necesară majoritatea simplă de 50% dintre parlamentarii prezenți, dacă nu se face transfer de suveranitate.

Estonia va ratifica tratatul în mai 2008 prin majoritatea simplă a parlamentarilor.

Finlanda va termina procedurile de ratificare în toamna anului 2008 cu necesitatea asigurării unei majorități de 2/3.

Franța are programată ratificarea în februarie 2008, fiind necesar un amendament constituțional, care necesită o majoritate simplă în fiecare din camere, apoi o majoritate de 3/5 în Congresul care va reuni Adunarea Națională și Senatul.

Germania va încheia procedurile în mai-iulie 2008, fiind necesară o majoritate de 2/3 în fiecare cameră federală (Bundestag și Bundesrat).

Grecia are programată ratificarea în martie 2008, pe cale parlamentară, cu majoritate simplă în cazul unui nontransfer de suveranitate și 3/5 în cazul transferului de suveranitate.

Irlanda este singura țară care va organiza un referendum în mai-iunie 2008, fiind necesară o majoritate simplă în Parlament și mai mult de 50% din voturi la referendum.

Procedura în Italia este cea a simplei majorități în fiecare dintre cele două camere.

Letonia are programată ratificarea în aprilie 2008, în Parlament, cu o majoritate simplă în două lecturi.

Lituania va ratifica tratatul în curând fiind necesară o majoritatea simplă a parlamentarilor.

Luxemburg va încheia procedurile în iunie 2008, prin majoritate simplă în Parlament.

Malta a ratificat tratatul în 29 ianuarie 2008.

Marea Britanie va ratifica tratatul în iunie 2008, fiind necesară majoritatea simplă în cele două camere. Respingerea de către Camera Lorzilor va necesita o nouă citire în Camera Comunelor, implicit reluarea procesului de vot.

Olanda va încheia procedurile în toamna anului 2008, prin majoritatea simplă în cele două camere dacă nu va fi un amendament constituțional și cu 2/3 în prezența unui amendament constituțional.

Polonia are programată ratificarea în februarie 2008, necesitând în cele două camere majoritatea simplă dacă nu există transfer de suveranitate și o majoritate de 2/3 în caz contrar, cu un cvorum de jumătate plus unu.

În Portugalia e nevoie de o majoritate simplă în Parlament pentru ratificarea tratatului.

România are programată ratificarea tratatului în 4 februarie 2008, fiind necesară o majoritate simplă a Senatului și Camerei Deputaților reunite.

Slovacia a ratificat tratatul în 30 ianuarie 2008, procedura fiind cea a majorității de 3/5 așa cum prevede legislația slovacă în cazul unui amendament constituțional.

Slovenia a ratificat tratatul în 29 ianuarie 2008, în Parlament fiind nevoie de o majoritate de 2/3.

Spania va încheia procedurile în a doua jumătate a anului 2008, fiind necesară majoritatea simplă în Senat și majoritatea absolută în Congres.

Suedia are programată ratificarea în noiembrie 2008, prin votul majorității simple a parlamentarilor.

Ungaria a fost prima țară care a ratificat tratatul, în 17 decembrie 2007, cu 325 de voturi pentru, 5 voturi împotriva și 14 abțineri, procedura fiind a unei majorități de 2/3 din parlamentarii aleși și un cvorum de jumătate plus unu.

Concluzii

Anul 2007 nu a fost numai anul în care România și Bulgaria au obținut statutul de membru cu drepturi depline al Uniunii Europene. Anul 2007 a fost anul în care impasul creat de respingerea Tratatului Constituțional în Franța și Olanda a fost depășit și s-a dezbătut, negociat și adoptat ceea ce va rămâne în istorie ca Tratatul de la Lisabona.

Analiștii estimează că mai mult de 90% din vechea formă a Constituției se regăsește în Tratatul de Reformă, cu unele diferențe în domeniile afacerilor externe, ale securității și apărării. Din păcate, elementele cu simbolică constituțională (drapel, imn) lipsesc, deși ar fi putut reprezenta simboluri ale atașamentului cetățenilor față de Uniune.

Tratatul de reformă clarifică competențele Uniunii și îi definește valorile și obiectivele. Face referire clară la Carta Drepturilor Fundamentale și stabilește personalitatea juridică unică a Uniunii.

Tratatul de reformă stabilește că în viitoarea extindere a Uniunii trebuie respectate criteriile de la Copenhaga. Creează funcția de Președinte permanent al Consiliului European, ca și cea de Înalț Reprezentant pentru Afaceri Externe, Uniunea având astfel o voce mai puternică și mai coerentă pe plan internațional. Introduce sistemul de vot prin majoritate calificată, întărește competențele Parlamentului European și implicarea parlamentelor naționale în procesul de legiferare la nivel european.

Tratatul crește profilul internațional al Uniunii Europene și îi oferă instrumentele de a acționa mai eficient. Tratatul de la Lisabona nu transformă Uniunea Europeană într-un "super-

stat", dar introduce unele inovații instituționale care va face Uniunea mai puternică și mai eficientă, dar nu în detrimentul statelor membre. Relația între UE și statele membre va rămâne în esență neschimbată, astfel încât orice modificare a tratatelor va necesita acordul unanim al statelor membre, iar Uniunea va avea obligația explicită de a le respecta identitatea.

Tratatul afirmă că unul dintre obiectivele Uniunii Europene este acela al dezvoltării durabile, punând accentul pe ocrotirea mediului și făcând referință clară la schimbarea climatică. În domeniul justiției și afacerilor interne, se va folosi cu precădere procedura comunitară, cu un rol crescut al Parlamentului European și al majorității calificate.

"Dacă va fi ratificat cu succes, Tratatul de la Lisabona va fi un pas decisiv înainte în evoluția constituțională a Uniunii Europene", spune Profesor Andrew Duff, membru al Conferinței Interguvernamentale și lider al delegației britanice din grupul Alianța Liberalilor și Democraților din Parlamentul European.

Bibliografie selectivă

Andrew Duff, **Constitution plus – renegotiating the treaty**, Februarie 2007, TEPSA cu sprijinul ALDE

Andrew Duff, **True guide to the Treaty of Lisbon**, ianuarie 2008

Articole și studii

Hugo Brady and Katinka Barysch, **The CER Guide to the Reform Treaty**, Centre for European Reform, 2007

Brendan Donnelly, **The Reform Treaty: Its Impact on EU Institutions**, The Federal Trust, 12 December 2007

Andrew Duff, **The Treaty of Lisbon**, Strasbourg, 23 October 2007

Andrew Duff, **Note on the European Council**, 19 June 2007

Jaqueline Dutheil de la Rochere, **Introduction au droit de l'Union Européenne**, 5e edition, Hachette, 2005

Euractiv, **Constitutional Treaty – key elements, 23 August 2004**

European Union, **A constitution for Europe : presentation to citizens**, 2004

Sara Hagemann, **The EU Refor Treaty : easier signed than ratified ?**, European Policy Centre, July 2007

Daniel Gueguen, **The new practical guide to the EU labyrinth**, EIS, January 2006

Institutul European din România, Centrul Infoeuropa, **Seria de dezbateri**, noiembrie 2006

Vaughne Miller, **EU Reform : a new treaty or an old constitution ?**, Research Paper 24 July 2007, House of Commons Library

Wikipedia, **Treaty of Lisbon**, 2007

Comunicări oficiale ale Comisiei Europene

Rapoartele Parlamentului European

Textul Tratatului Constituțional și al Tratatului de reformă al Uniunii Europene

